

Remissvar Institutet för språk och folkminnets rapport Språkcentrum för nationella minoritetsspråk

Ert dnr: KU2019/00160/DISK

Inledning

Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset, STR-T, välkomnar rapportens förslag och vill framföra nedanstående kommentarer. Det kan inte nog understrykas att etablering av språkcentrum för meänkieli är avgörande när det gäller det fortsatta revitaliseringsarbetet. STR-T kommer inte att kommentera förslaget rörande språkcentrum för finska.

STR-T har konstaterat att remissvaren ger uttryck för olika behov och utmaningar inom meänkieli. Det är glädjande att kommuner reagerar och är engagerade. Till att börja med är det inte ett språkcentrums ansvar att arbeta med språkvård, det är inte heller ett språkcentrums ansvar att arbeta med samordning av språket. STR-T vill betona att det är språkbrukarna och Institutet för språk och folkminnen som i dialog ska lösa olika behov och utmaningar i det fortsatta arbetet. Språkcentrum är en primär fråga för språkbrukare, inte för kommuner.

STR-T vill poängtera att det finns anledning att hämta erfarenheter från Sametingets utredning om språkcentrum (Ku2018/01453/DISK) när det gäller etablering av språkcentrum för meänkieli. Enligt utredningen framgår det bland annat att ett språkcentrum behövs som ett språkligt nav som publicerar material och inbjuder till aktiviteter och mötesplatser. Sametingets utredning konstaterar också att framtida språkcentrum förväntas bli en språklig motor som bidrar till den samiska språkutvecklingen i respektive område. Att språkcentrum ska agera och fungera som en språklig motor anser vi är av central betydelse för meänkieli.

STR-T saknar i rapporten en omvärldsanalys baserad på erfarenheter från Norge rörande det kvänska revitaliseringsarbetet, exempelvis <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-gir-stotte-til-tre-nye-kvenske-spraksentre/id2597102/>. Meänkieli och kvänska är nära besläktade med varandra och ett samarbete mellan dessa språk är nödvändigt.

6. Överväganden och förslag

Det är viktigt och värdefullt att rapporten tagit hänsyn till de förslag som inlämnades till regeringen 2015 (Ku2015/02857/DISK) och att rapporten anpassat förslaget till nu rådande omständigheter.

Rapporten konstaterar även att det finns en omfattande beredskap bland språkbärarna för språkcentrummodellen som verktyg för revitalisering av meänkieli. STR-T menar att inrättande av språkcentrum kan bli en katalysator för;

- fler individer att våga återta sitt språk
- en bro mellan civilsamhällesorganisationer, det allmänna i form av kommuner och myndigheter, lärosäten samt forskning.

6.3 Förslag om inrättande av ett språkcentrum för meänkieli

6.3.1 Huvudman och organisation

STR-T tillstyrker förslaget att Institutet för språk och folkminnen blir huvudman för ett språkcentrum för meänkieli.

6.3.2 Styrning och inflytande

STR-T tillstyrker förslaget om inrättande av en styrgrupp, det överensstämmer med den nationella minoritetspolitikens inriktning om egenmakt. I styrdokument bör det anges att styrgruppen ska spegla den mångfald av flerdimensionella identiteter, kulturella och språkliga varieteter som språkbärarna har.

6.3.3 Uppdrag

STR-T tillstyrker förslaget till uppdrag. STR-T vill betona, precis som Svenska Kväner-Lantalaiset: "Att ett av de övergripande uppdragen för ett språkcentrum bör vara **språk**revitaliseringsarbete, att enskilda kan återta sin språkliga varietet. **Språk**arbetet ska också uttryckligen ske i nära dialog och samverkan mellan språkbärare och språkcentrum så att den enskilde språkbäraren utgör kraften och energin i arbetet. Med denna formulering tydliggörs språkcentrumens arbete så att uppdraget genomsyras av minoritetspolitikens kärna: de nationella minoriteternas aktiva medverkan och delaktighet som ger erkännande och egenmakt."

STR-T tillstyrker även förslaget till uppgifter för språkcentrumet. STR-T delar bedömningen att självidentifikationsprocessen bland språkbärarna i meänkieli bör ingå som en uppgift för språkcentrumet. STR-T delar bedömningen att uppdraget för Institutet för språk och folkminnen inom dialekt- och folkminnesverksamheten bör breddas och utökas till att även inkludera dokumentation av nationella minoriteters språkliga varieteter. STR-T menar att denna uppgift bör vara ett ansvar inom ramen för språkcentrumet, precis som också Svenska Kväner-Lantalaiset belyser i sitt remissvar.

När det gäller organisationen för språkcentrum föreslår utredningen att centrumet bör organisatoriskt inordnas som en egen enhet inom myndigheten. STR-T vill betona att det är viktigt att det uttryckligen framgår av uppdraget att samarbete mellan myndighetens olika enheter sker så att enheten blir en integrerad del av myndigheten i stort. Detta är särskilt viktigt att beakta med anledning av den myndighetsanalys som Statskontoret gjort (2018:25, s.8). Analysen påvisar att det finns en obalans i Isofs instruktion där de språkvårdande uppgifterna är mer specificerade än de övriga delarna av uppdraget. Detta riskerar att underbygga de spänningar som Statskontoret uppfattar finns mellan de olika avdelningarna.

6.3.4 Geografisk placering

Förbundet välkomnar förslaget om fysisk placering på två orter, det vill säga Kiruna och Övertorneå. Det är en praktisk omöjlighet att verka nära språkbärare ifall det endast blir fråga om språkcentrum för meänkieli på en ort. Övertorneå kommun har visat stort intresse och engagemang för meänkieli, dess kultur och revitalisering. Det finns också idag fysiska lokalteter väl lämpade för språkcentrumverksamhet, exempelvis Nordkalottens Kultur & Forskningscentrum. I Övertorneå finns också en stor del av befolkningen som talar meänkieli, speciellt bland unga. Förbundet bedömer därför att Övertorneå är den ort väl kvalificerad att ta hand om den dominerande varieteteten av meänkieli, torneälvldalsvarieteteten. När vi nu äntligen kan få till stånd ett språkcentrum för meänkieli är det av största vikt att de meänkielitalande i Malmfälten som talar de mest hotade varieteterna, gällivarevarieteteten samt lannankieli, får en rimlig chans till revitalisering och att återta sitt språk. Det som talar för Gällivare, förutom att man där talar en av de mest hotade varieteterna av meänkieli, är goda möjligheter att rekrytera personal, goda kommunikationer och en väl utbyggd infrastruktur. Det som talar för Kiruna är

att där finns en kritisk massa av språkbärare som är organiserade och har erfarenhet av att arbeta med revitalisering av meänkieli. Kiruna har också precis som Gällivare goda möjligheter att rekrytera personal, goda kommunikationer och en väl utbyggd infrastruktur. Förbundet föreslår Kiruna i första hand. Gällivare blir därmed en naturlig plats för en tredje fysisk placering.

STR-T vill avslutningsvis poängtera att det är av yttersta vikt att ett språkcentrum för meänkieli med två fysiska placeringar inrättas senast under 2020. STR-T menar att det kan förekomma behov av en tredje fysisk placering inom en femårsperiod, för att samtliga varieteter av meänkieli ska kunna revitaliseras på ett optimalt sätt nära talare.

6.3.5 Bemanning

STR-T tillstyrker förslaget om bemanning, det finns behov av fem heltidstjänster då meänkieli är ett hotat språk. STR-T är också av uppfattningen att arbetsledarens fysiska placering bör anpassas utifrån de ansökningar som inkommer till institutet.

6.3.6 Budget

STR-T har inga kommentarer till den budget som presenteras. Resekostnader kan vara den kostnadspost som kan behöva justeras då språkcentrumet kommer att ha ett nationellt ansvar.

Dag som ovan

Kerstin Salomonsson
Ordförande

Maja Mella
Verksamhetsledare

